

ב.קוה וקופה: אהרון אבוֹחצירא מאשים אחרי שגורן למסר בפועל

והי תופעה הגובלת בסכיון־רניה לאומית: הישראלי המצוי חושב על "ביטחון" מבלי לחשוב על היבטים הכלכליים והוא חושב על "בלבדה" מבלי לחשוב על הגורמים הביטחוניים.

הארם הישראלי מסוגל להבין את הקשר בין המכונית הרוהרת ובין קורבן־התאונה המוטל על הכביש. הוא מסוגל להבין את הקשר בין התמוטטות הבורסה ובין החור בחשבון־הבנק שלו. אבל אין הוא מסוגל בשום פנים ואופן לתפוס את הקשר בין האינפלציה ובין ההרפתקה האומללה בלבנון — גם כשהוא מתנגד להרפתקה זו. אין הוא מסוגל להבין את הקשר בין הקמת אלפי יחידות־דיור ועשרות קילומטרים של אוטוסטראדות בגדה המערבית ובין קיצוץ תשלומי־הסעד לזקנים ולחולים.

הוסרי־כולת מזור זה משותף כימעט לכל הישראלים — לזוגות צעירים שאין להם שיכון כערי־מגורים, לרופאים ששבת־רועב כמאבק על שכרם, לגימלאים שהממשלה ביקשה להטיל מס על גימלותיהם.

הציבור הבין־בהחלט כי יורם ארידור נבשל בהנהלת הכלכלה, ושאריות שרון נבשל בהנהלת המילחמה. אבל הציבור לא היה מוכן להבין כי לא היו אלה שני כישלונות נפרדים, אלא כישלון אחד ויחיד. משום כך לא הוצע השנה שום פיתרון לבעייה הכלכלית, כשם שלא הוצע שום פיתרון לבעייה העדתית, וכשם שלא הוצע — על אחת כמה וכמה — שום פתרון לבעיית הסיכסוך ההיסטורי, שגורם למילחמות.

אף אחד מן השטחים האלה לא יכול היה לספק לתש"ג את אי־השנה שלה.

הוא נמצא במקום שבו מתאחדות כל הבעיות האלה, אצל האיש שחלש להלכה על בולן.

שנת תשמ"ג היתה שנה של מעשים — מעשים רעים, כפי שהוכח בינתיים — ואי־השנה תשמ"ג היה האיש שסימל את המעשים האלה: אריאל שרון.

שנת תשמ"ג היתה שנה של מחדלים, ואי־השנה תשמ"ג הוא האיש שסימל אותם: מנחם בגין.

עצום. עובדה היא גם שבין מפגיני הליכוד ושונאי מתנה־השלום בולטים המיזרחיים הרבה יותר מאשר האשכנזים, לפחות במיספרם — אם כי חוגי הקנאים המטרופים ביותר של הימין הקיצוני הם כימעט שמורות־טבע אשכנזיות.

לא תמיי ייצגה בתש"ג את עדות־המזרח, ולפי כל הסימנים היתה מיסלגה קטנה זו בסימון של ירידה, יתכן שתתגלה כקיקיון פוליטי. ההמוץ הרב של המיזרחיים מיווצג עליידי מנחם בגין, ואריאל שרון מנסה לרשת את מקומו בשטח זה.

הסיבות לתופעה זו היו מורכבות מאוד. פסיכולוגים, סוציולוגים והוגי־דעות אחרים יכולים להתוכח על כך עד בוש. אך מבחינה פוליטית מעשית, זוהי עובדה קיימת.

כל עוד תהיה קיימת, לא יחול שינוי במדינה.

תוחים וחמאה

ה' יו שהאמינו שהמצב הכלכלי הוא שיביא לשינוי כזה. ואכן המצב הכלכלי החל מאיים על הממשלה. כאמצע השנה התמוטטה הבורסה, וציבור גדול של מהמרי־בורסה — החל בחיילים בלבנון וכלה ברוכלים בשוק מתנה־היהודה — הפסיד סכומים אדירים. קדחת הבורסה, שאימה להפוך את מדינת ישראל לקאריקטורה אנטי־שמית, שככה זמנית.

בסוף תשמ"ג התגלו המשברים העמוקים של הכלכלה הישראלית. הממשלה יזמה שורה של "ספרמות" שבימעת כולן עמדו לפגוע בשכבות החלשות — אותן השכבות שבתרו בליכוד.

לכאורה, היה הדבר צריך להביא להתפכחות המונית. כל בר־דעת יכול היה להבין כי המשבר נגרם עליידי שתי ההרפתקות היקרות, שהביאו לבינון הוועדת של המדינה — המילחמה המתמשכת בלבנון, על הוצאותיה הכבדות, וההתנחלות בשטחים הכבושים, שם מוקמת התשתית למדינה שלמה נוספת.

אולם המצב לא איים על שילטון הליכוד, ביגלל תופעה פסיכולוגית שאין לה הסבר קל. היא לא הומצאה בימי הליכוד, והיתה קיימת גם קודם לכן.

בתמיכת היהדות האמריקאית המאורגנת, המערך יחליף את ממשלת־בגין בעזרת תנועת־השלום ואירגוני־המחאה, המלך חוסיין ייכנס לתהליך־השלום, בירדעו שהמערך הוא נציג האופציה הירדנית בישראל.

כמה מיועציו של רגן גם האמינו שאש"ף ישתף בשקט פעולה עם תהליך זה, ויעניק בצורה זו או אחרת סמכות למלך חוסיין לשאת־זלת בשם הפלסטינים.

להערכה זו היה על מה לסמוך, כי היחסים בין ערפאת וחוסיין השתפרו. בין השניים התנהלו שיחות שהגיעו לסף של סיכום חיובי (פרציה של ירדן ומדינה פלסטינית; מדינה פלסטינית בעלת ממשלה, רגל ודרכון משלה; יחסי־חץ ירדניים־פלסטיניים משולבים; צבא פלסטיני "סימלי").

הכישלון המחפיר של מפלגת־העבודה, בהנהגת שני מנהיגיה היריבים, שם תוכנית זו לאל. הוועדה פירסמה את מסקנותיה, ושום דבר לא קרה. תנועת־המחאה שותקה עליידי המערך, בגין קיים וחיוק את ממשלתו, המערך התגלה כנמר של נייר. המשאומתן בין חוסיין ואש"ף התפוצץ. ערפאת לא הצליח לשכנע את עמיתיו שבמצב זה יש לתת סמכות למלך.

התוצאה היתה מהירה. כפי שגילה השנה נציג בכיר של המיסד היהודי האמריקאי, הופץ כחוגי הממשלה האמריקאית תוכיר סורי, שהצביע על כישלון הגישה כולה. זה היה בחודש מארס, כמה שבועות אחרי פירסום הרו"ח של ועדת־החקירה.

בעלי התזכיר, אנשי צמרת מישרד־החוץ האמריקאי והמועצה הלאומית לביטחון לאומי שליד הבית הלבן, קבעו כי אין לסמוך על המערך, שהברית המצופה בין המערך והיהדות האמריקאית לא קמה, ושיהודי אמריקה ממושיכים לתמוך בכל ליבם במנחם בגין. ההצעה: לחזור לתמיכה מלאה בממשלת־בגין. בפגישה שהתקיימה במישרדו ב־17 באפריל קיבל הנשיא רגן את ההצעה. שרי־החוץ שלו, ג'ורג' שולץ, תמך ברעיון ככל פה. התוצאות: ביטול העיצומים נגד ישראל; עזרה אמריקאית לייצור המטוס הצבאי הישראלי, לבניא; והשגת ההסכם הישראלי־לבנוני, בעזרת ארצות־הברית.

בחסכם זה התקבלו כל דרישות ישראל, והוא הביא במהרה למבוי סתום. הוא לא היה שווה את הנייר שעליו נרשם — וזאת בדיוק היתה מטרתה של ממשלת־בגין. היא מעוניינת בחלוקת־לבנון ובהחזקת דרום־לבנון בידי ישראל, במישרין או באמצעות שכירי־חרב. ארצות־הברית נאלצה לבלוע גם צפרדע זו. אותם אנשי־צמרת אמריקאיים שלא היו מאושרים מכך הצדיקו זאת בעובדה פשוטה: אי־אפשר לסמוך על מפלגת־העבודה.

מאותו המועד התייחסו האמריקאים למערך בהתאם לדימוי התנ"ך, שהושמע באוזני חוקיה. מלר־יהודה. כפי המצביא האשורי רבשקה, בשעה שצר על ירושלים: "הנה בטחת לך על מישענת הקנה הרצוף הזה, על מצריים, אשר ייסמך איש עליו וכא ככפו ונקבה, כך פרעה מלך מצריים לכל הבוטחים עליו".

איש מן הקופסה

בסוף השנה מילא אהרון אבוֹחצירא את התפקיד שנגרע עליו: כמו האיש הקטן הקופץ מן הקופסה של הצעצוע הירוע, הוא הוכיר לציבור את קיום הבעייה העדתית.

אבוֹחצירא עצמו היה גיבור מסופק מאור. כסמל למרי השכבות המקופחות היה כימעט דמות גרוטסקית. אך אם גם נראה המחזה הזה כאילו בריים בידי בימאי מטורף, היה בו הגיון מסויים.

אבוֹחצירא היה עסקן ערתי רגיל במפרל — אחד משורה ארוכה של עסקנים עדתיים, שמכרו את עצמם למפלגות האשכנזיות, תמורת משרות בטוחות. עזר לו בעיקר השם המכובד של מישפחתו בקרב יהודי מארוקו. רק כאשר הועמד לדין פלילי על מעשים שיש עימם קלון, עלה לדרגת מנהיג ערתי רגול.

מיפלגתו החדשה — תמ" — היתה תוצאה ישירה של המשפט הפלילי. הפטרון האמיתי שלה הוא מולטי־מיליונר בינלאומי, נסים גאון, מומחה לעריכת קוסטייל שבו מעורבים פעילות ציונית, תעמולה עדתית ורווחים פרטיים שמנים.

בשנה הקודמת הורשע אבוֹחצירא במעילה בכספים שנועדו לעניי ערתו. בסוף תשמ"ג ניתן פסק־הדין בערעור. המוסד המישפטי העליון במדינה אישר את ההרשעה והחמיר את העונש, בהחליטו שלוח את השרלשעבר למאסר־במועל של שלושה חדשים. הדבר גרם להתעוררות עדתית מחודשת.

אפשר לתמוך על התייצבות האביונים ותושבי שכונות־המצוקה דווקא לימין עסקן שהורשע בגזלת כספים מהם, ולירישה מיסלגה שהוקמה עליידי מולטי־מיליונר תאבירוֹחיים. אך דווקא התייצבות בלתי־סבירה זו מעידה על עומק הבעייה.

הבעייה של מעמד המיזרחיים בישראל אינה רק בעייה כלכלית סוציאלית, או בעייה של קיפוח השכלתי. זוהי בעייה עמוקה של זהות, של תחושת השפלה וקיפוח. הפועל השחור מקטמון מרגיש קיובה רבה יותר למיליונר מבני־ערדתו מאשר לפועל שחור אשכנזי — שלא לדבר כלל על פועל ערבי.

התוכרות של אבוֹחצירא לא היתה מלווה, בתשמ"ג, בשום הצעת־פיתרון. בכל פעם, כאשר מרימה הבעייה את ראשה בגלל סיבה זו או אחרת, מתעופפות האוויר סיסמות של הסתה, משוגשים אבירי הקיפוח השחור והלבן — ופיתרון אין. כראשית השנה הרימה הבעייה את ראשה כאשר היו שניים לייחס את רצח אמיל גרינצווייג לבריוני הרחוב המשולבנים, בעלי חזות מיוחדת, חסידי אריאל שרון, שתקפו את מפגיני שלום עכשיו בצעקות וביריקות בדרכם אל אתר־הרצח מול מישרד ראש־הממשלה. אך לא הוכח שום קשר בין פרובוקציות שיגרתיות אלה ובין הרצח. סביר הרבה יותר להניח כי בוצע בידי קבוצת־מתחרת מינית, מן הסתם אשכנזית דווקא, מחוגי הקנאים של ארץ־ישראל השלמה.

אך עובדה היא שבין מפגיני מתנה־השלום — וכיכללם 400 אלף המפגינים אחרי הטבח במחנות־הפליטים, היוו האשכנזים רוב